

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala a soudců Josefa Fialy a Jana Filipa (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatele **R. K.**, t. č. věznice, zastoupeného Mgr. Petrou Královou, advokátkou, sídlem náměstí T. G. Masaryka 456/22, Plzeň, proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 2. října 2020 č. j. 1 Nt 830/2020-32, za účasti **Krajského soudu v Plzni**, jako účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 2. října 2020 č. j. 1 Nt 830/2020-32 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky.

II. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 2. října 2020 č. j. 1 Nt 830/2020-32 se ruší.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí Krajského soudu v Plzni (dále jen „krajský soud“) s tvrzením, že jím došlo k porušení jeho ústavních práv vyplývajících z čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2. Z obsahu napadeného usnesení se podává, že krajský soud jím zamítl stěžovatelovu žádost o upuštění od výkonu zbytku trestu odnětí svobody, který mu byl uložen rozsudkem Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 28. 5. 2015 sp. zn. 57 T 2/2015, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze (dále jen „vrchní soud“) ze dne 6. 10. 2015 č. j. 12 To 59/2015, v trvání dvanácti a půl roku za současného uložení trestu vyhoštění na dobu neurčitou. Usnesení krajského soudu nebylo odůvodněno, a to s odkazem na § 136 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (trestní řád).

II.

Argumentace stěžovatele

3. Stěžovatel namítá, že z napadeného rozhodnutí nelze seznat, jak se soud s argumenty stěžovatele ve prospěch jím podané žádosti (sub 2) vypořádal. Podle tvrzení stěžovatele v ní přitom bylo uvedeno několik relevantních důvodů pro její vyhovění. Jako příklad

vedl, že již vykonal polovinu trestu, dále že má na Ukrajině čtyři děti, i podle sdělení věznice prošel úspěšně programem zacházení, je bez kázeňských trestů, zapojuje se aktivně do programů apod. Bez poskytnutí náležitého odůvodnění stěžovatel neví, zda má jeho stížnost nějaké nedostatky, případně co může do budoucna zlepšit, aby jí mohlo být příště vyhověno. Postup krajského soudu je podle stěžovatelova názoru v rozporu se závěry nálezu ze dne 1. 4. 2019 sp. zn. II. ÚS 3302/18.

III.

Vyjádření účastníka řízení a replika stěžovatele

4. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) zaslal ústavní stížnost k vyjádření krajskému soudu jako účastníku řízení.

5. Krajský soud ve svém vyjádření konstatoval, že rozhodnutí podle § 327 odst. 1 písm. b) trestního řádu má formu usnesení, proti kterému není podle odstavce 5 (*a contrario*) téhož ustanovení přípustná stížnost. Podle § 136 odst. 3 trestního řádu je možné v takovém případě vyhotovit zjednodušené usnesení, které neobsahuje odůvodnění. Dále doplnil, že při svém rozhodování měl k dispozici i rozsudky městského soudu a vrchního soudu, kterými byl stěžovateli uložen předmětný trest.

6. Soudce zpravodaj následně zaslal toto vyjádření stěžovateli na vědomí a k případné replice.

7. Stěžovatel této možnosti využil a ve své replice uvedl, že krajský soud sice postupoval v souladu se zněním trestního řádu, nikoli však ústavně konformně. Možnost neodůvodnit vydané usnesení by neměla být pouze pravidlem sloužícím na jedné straně k zjednodušení práce obecných soudů, avšak ponechávajícím stěžovatele v nevědomosti. Ustanovení § 136 odst. 3 trestního řádu nebylo krajským soudem ústavně konformním způsobem interpretováno a aplikováno. Neodůvodnění rozhodnutí má být restriktivně vykládanou výjimkou, o kterou v jeho případě nešlo. Přitom již Ústavní soud vyslovil právní názor, že taková úprava umožňuje potenciální libovůli v rozporu s principy právního státu.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

8. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva; ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

9. Ústavní soud posoudil argumentaci stěžovatele, obsah ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí i vyjádření účastníka řízení, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

10. Mezi účastníky řízení je spornou skutečností, zda je soud rozhodující o žádosti odsouzeného podle § 327 odst. 1 písm. b) trestního řádu oprávněn rozhodnout o zamítnutí takové žádosti, aniž by své rozhodnutí odůvodnil, a to i v případě, že žádost obsahuje konkrétní vznesené právní nebo skutkové argumenty.

11. Problematikou soudní diskrece při odůvodňování rozhodnutí podle § 327 odst. 1 písm. b) trestního řádu se Ústavní soud již v minulosti opakovaně a meritorně zabýval. Dospěl přitom při ústavně konformním výkladu tohoto ustanovení k závěru, že trestním řádem stanovená možnost neodůvodnit soudní rozhodnutí o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody nebo jeho zbytku za současného vyhoštění podle uvedeného ustanovení trestního řádu musí být z pohledu práva na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny interpretována restriktivně. Možnost neodůvodnit takové rozhodnutí přitom omezil jen na případy, ve kterých je žadateli vyhověváno, vznášeli-li irelevantní argumenty nebo je-li jeho podání opakované či neodůvodněné, popřípadě odkazuje-li soud jen na své předchozí zamítavé usnesení, ve kterém se s vznášenými připomínkami vypořádal. Přitom ale Ústavní soud zdůraznil, že „vznášeli-li však žadatel relevantní argumenty odůvodňující upuštění od výkonu zbytku trestu za současného vyhoštění, soud se s nimi musí – byť stručně – vypořádat a žadateli je sdělit“ [srov. zejména nálezy ze dne 1. 4. 2019 sp. zn. II. ÚS 3302/18 a ze dne 2. 2. 2021 sp. zn. III. ÚS 2912/20 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>)]. V nynější věci rozhodující senát Ústavního soudu neshledal důvod se od tohoto právního názoru odchýlit a využít postupu podle § 23 zákona o Ústavním soudu.

12. V právním státě, založeném na úctě k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 odst. 1 Ústavy), nemůže být jedinec, který se obrací na soud v souladu s požadavky čl. 36 odst. 1 Listiny, vystaven zásahu do svých práv a svobod, aniž by to bylo – bez výslovně zákonem stanovené výjimky – odůvodněno.

13. To platí tím spíše v situaci, kdy stěžovatel jak v ústavní stížnosti, tak v žádosti krajskému soudu vznesl nikoliv zjevně neopodstatněné argumenty, které by bylo možné odmítnout, aniž by bylo podle ústavních kautel řádně vedeného soudního řízení možné je přejít bez toho, že by takový postup obecný soud neodůvodnil (srov. obdobně usnesení ze dne 9. 2. 2021 sp. zn. II. ÚS 2817/20).

14. V této souvislosti Ústavní soud nepřehlédl, že stěžovatel upozorňoval na své chování ve výkonu trestu a negativní dopady výkonu trestu na poměry v jeho rodině (neblahý vliv na čtyři děti, zhoršení zdravotního stavu jeho otce ve věku 78 let). Vznášeli tedy argumenty z oblasti trestního (penitenciárního) práva, i a základních práv a svobod. Stěžovatel má podle Ústavního soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny právo, aby se soud s takto vznesenými argumenty výslovně vypořádal. Stejně není z takového rozhodnutí zřejmé, jakou roli hrály nebo mohly hrát při rozhodování krajského soudu odsuzující rozsudky, které měl tento soud podle jeho vyjádření k ústavní stížnosti k dispozici, neboť stěžovatelovy argumenty se těchto rozsudků nikterak netýkají.

15. V této souvislosti není bez významu, že napadené rozhodnutí vydal krajský soud v neveřejném zasedání. Stěžovatel se tak nemohl s důvody zamítnutí své žádosti seznámit při ústním jednání, kterýžto postup by mohl požadavku na dostatečné odůvodnění učinit zadost (viz výše citované nálezy) a poskytnout mu možnost, aby se případně proti takovým důvodům mohl procesně bránit.

16. Protože napadeným usnesením krajského soudu bylo porušeno základní právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy, Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona napadené usnesení zrušil. Učinil tak mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 23. března 2021

Pavel Šámal
předseda senátu